

ROMAN

► **Uyarı:** Türk veya dünya edebiyatından sinemaya uyarlanan bir roman seçiniz. Romanı okuyunuz, filmi seyrediniz.

- ✓ Yaşanmış ya da yaşanması mümkün olayların anlatıldığı uzun metinlerdir.
- ✓ Bir olayın kişi, zaman ve mekân unsurlarına bağlanarak anlatıldığı bu metinler, anlatmaya dayalı edebî metinler içinde değerlendirilir.
- ✓ Hikâye ile pek çok açıdan benzerlik gösteren roman, hikâyeye göre daha kapsamlıdır. Olaylar, geniş bir zaman aralığında gerçekleşir. Kişi sayısı fazladır. Kahramanın fiziksel ve ruhsal özellikleri ayrıntılı olarak işlenir. Mekân tasvirleri dikkat çekicidir.
- ✓ Bütün metinler gibi roman da bir plan dâhilinde yazılır. Bu planda serim, düğüm ve çözüm bölümleri gözetilir.
- ✓ Bir anlatıcı ve onun bakış açısı doğrultusunda kurgulanır.
- ✓ Kaynağını temel çatışmadan alan bir tema ile konu etrafında şekillenir.
- ✓ Öyküleyici ve betimleyici anlatımla oluşturulurken anlatımında diyalog, iç konuşma, gösterme, bilinç akışı gibi tekniklerden de yararlanılır.
- ✓ Yazıldığı dönemin zihniyetinden, yazarın yaşamından, dünya görüşünden, duygu ve düşünce dünyasından izler taşır.
- ✓ Miquel de Cervantes'in yazdığı dünya edebiyatındaki ilk romandır.
- ✓ Türk edebiyatında Tanzimat Dönemi'nden itibaren görülmeye başlanır.

İlk Olma Özelliği	Eser Adı	Yazarın Adı
İlk çeviri roman	<i>Tercüme-i Telemak</i>	Yusuf Kamil Paşa
İlk yerli roman	<i>Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat</i>	Şemsettin Sami
İlk edebî roman	<i>İntibah</i>	
Batılı anlamda ilk roman	<i>Mai ve Siyah</i>	Halit Ziya Uşaklıgil
İlk tarihî roman	<i>Cezmi</i>	Namık Kemal
İlk realist roman		Recaizade Mahmut Ekrem
.....	<i>Karabibik</i>	Nabizade Nazım
İlk tezli, natüralist roman	<i>Zehra</i>	Nabizade Nazım
İlk psikolojik roman	<i>Eylül</i>	Mehmet Rauf

Etkilendikleri Akımlara Göre Romanlar

Romantik Roman: Duygu ve hayallerin işlendiği romanlardır. Örneğin Goethe'nin *Genç Werther'in Acıları* ve Namık Kemal'in *İntibah* adlı romanları.

Realist (Gerçekçi) Roman: Toplum, olay ve bireyleri gerçekçi bir yaklaşımla ele alan, gözlem doğrultusunda oluşturulan romanlardır. Stendhal'in *Kırmızı ve Siyah* adlı romanı, Recaizade Mahmut Ekrem'in *Araba Sevdası* bu türe örnektir.

Natüralist Roman: Yazarın olay ve insanlara bir bilim insanı gözüyle yaklaştığı romanlardır. Bu romanların en çarpıcı özelliği olayın kötü olmasına, çirkinliğine bakılmaksızın tüm yönleri ile anlatılmasıdır. Emile Zola, *Germinal* adlı eseriyle ilk örneğini vermiştir. Nabizade Nazım'ın *Zehra*'sı bu türe örnek oluşturur.

Modern Roman: Yapısı ve ele alınan konu açısından klasik romandan farklıdır. Birey odaklı bu romanda psikoloji ve psikanaliz bilimlerinden yararlanılır. Bilinç akışı, iç diyalog gibi teknikler kullanılır. Yusuf Atılgan, Bilge Karasu, Adalet Ağaoğlu ve Füzûzan bu tür eserler yazmışlardır.

Postmodern Roman: Gerçekle hayalin iç içe anlatıldığı romanlardır. Okuyucu eserin kurmaca bir metin olduğu gerçeği ile karşı karşıyadır. Birden fazla anlatıcı ve bakış açısı ile oluşturulabilir. Klasik romandaki gibi bir sonla noktalanmaz. Orhan Pamuk *Benim Adım Kırmızı*, *Kara Kitap*; *Puslu Kıtalar Atlası*; Oğuz Atay *Tutunamayanlar*, *Tehlikeli Oyunlar*, Latife Tekin *Sevgili Arsız Ölüm* adlı eserleriyle bu türün temsilcileridir.

Konularına Göre Romanlar

Sosyal Roman: Konusunu toplumdan, toplumun sorunlarından alan romanlardır. Victor Hugo'nun *Sefiller'i*'in *Yaprak Dökümü* adlı eserleri sosyal romana örnekler.

Tarihî Roman: Konusunu tarihî olay ve kişilerden alır. Alexandre Dumas'ın *Üç Silahşorler* adlı romanı, Kemal Tahir'in *Devlet Ana* ve *Kurt Kanunu* romanları bu türün başarılı örnekleridir.

Psikolojik Roman: Bireyin iç dünyasını, duygularını, psikolojisini konu edinen romanlardır. Dostoyevski'nin *Suç ve Ceza'sı*, Peyami Safa'nın *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu* böyle romanlardır.

Nehir Roman: Birbirinden ayrı eserler olarak kaleme alınmış ancak bazı ortak temaları, karakterleri, konuları ve motifleri olan romanlardır. Yaşar Kemal'in *Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana*, *Karınca'nın Su İçtiği*, *Tanyeri Horozları*, *Çıplak Deniz Çıplak Ada* adlı dört romandan oluşan *Bir Ada Hikâyesi* serisi, bu türün en güzel örneklerindendir.

Egzotik Roman: Uzak ülkelerin doğasını, insanların yaşantısını konu edinen romanlardır. Pierre Loti'nin *İzlanda Balıkçısı*, Refik Halit Karay'ın *Nilgün* adlı eseri bu türe örnekler.

Macera Romanı: Okuyucunun merakının sürekli uyanık tutulduğu, heyecan uyandıran romanlardır. Ahmet Mithat Efendi'nin *Hasan Mellah* adlı eseri bu türe örnek oluşturur.

Polisiye Roman: Polisiye olayların konu edildiği bu romanın dünya edebiyatındaki en güzel eserlerinden biri Agatha Christie'nin yazdığı *Şark Ekspresinde Cinayet* 'tir. Türk edebiyatında Peyami Safa'nın takma ismiyle yazdığı *Cingöz Recai* ve Ahmet Ümit'in eserleri bu türe örnek oluşturur.

Biyografik Roman: Tanınmış kişilerin yaşamlarından hareketle kurgulanan romanlardır. Oğuz Atay'ın adlı eseri bu türe en güzel örneklerden biridir.

Otobiografik Roman: Yazarın öz yaşamından hareketle düzenlediği romanlardır. Peyami Safa'nın *Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*, Mark Twain'in *Tom Sawyer'in Maceraları* bu özelliği taşır.

1923-1950 YILLARI ARASI TÜRK ROMANI

Cumhuriyet Düşüncesi Çevresinde Biçimlenen Türk Romanı

- ✓ Cumhuriyet'in ilanı yalnız siyasi anlamda değil sanatsal ve edebî anlamda da Anadolu Türkleri için bir dönüm noktasıdır. Cumhuriyet'in ilanından sonra ülkede sanatçısıyla, halkıyla bir aydınlanma, kalkınma seferberliği başlar. İşte 1923-1950 yılları arasında, Türk romanı böyle bir ortamda şekillenir. Yahya Kemal Beyatlı bu dönemi "memleket edebiyatı" adıyla yorumlar.
- ✓ Millî Edebiyat Dönemi'yle başlayan Anadolu'ya yönelme, Anadolu'yu her yönüyle edebî esere dâhil etme anlayışı, bu dönemde de sürer. Hatta Anadolu'ya olan ilgi Millî Edebiyat Dönemi'ne göre daha fazladır.
- ✓ Yazarların pek çoğu Millî Edebiyat Dönemi'ndeki faaliyetlerini Cumhuriyet'in ilk yıllarında da sürdürür. Bu yazarlar içinde Kurtuluş Savaşı yıllarında cephede bizzat bulunan sanatçılar da vardır. Bu yazarların tanıklıklarını anlattıkları eserleri oldukça önemlidir.
- ✓ Bu dönem romanlarının başlıca konuları; uygarlaşma, Kurtuluş Savaşı'yla uyanan ulus olma bilinci, Atatürk milliyetçiliği, yanlış inanışlarla mücadele ve çağdaş değerlerdir.
- ✓ Atatürk'ün ölümüyle birlikte yaşanan sosyal, siyasal değişiklikler, sanayinin gelişmesi, Türkiye Cumhuriyeti'nin büyük oranda kurulumunu tamamlaması 1940'lı yıllarda sanatçıların tutumlarında değişikliği neden olur.

Bu doğrultuda aşağıdaki durumlar gerçekleşir.

- Bazı yazarlar edebî görüşlerinden ödün vermeden Cumhuriyet'in kazanımlarını işlemeye devam eder.
- Kimi yazarlar geçmişe yönelir, bu yazarların romanlarına özlem ve hüznün egemendir.

- Köy asıllı yazarlar, köyü ve köye ait sorunları işlerler. Aynı bakış açısıyla bazı yazarlar, işçi-işveren çatışmasını konu edinir.
 - Bazı yazarlar da yaşadığı toplumla çatışma hâlindeki yazarların içinde bulunduğu duygu durumunu işler.
 - Kimi yazarlar da tarihsel konulara ve aşka yönelir. Bu yazarların temel amacı geçimlerini eserleriyle sağlamaktır. Bu yüzden de oldukça fazla okura ulaşmayı hedeflerler. Söz konusu yazarların “popüler halk romancılığı” yaptığını söylemek yanlış olmaz. Kerime Nadir, Peride Celal, Halide Nusret Zorlutuna, Sermet Muhtar Alus, Aka Gündüz bu anlayışın başlıca temsilcileridir.
 - 1923-1950 yılları arasında Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Halide Edip Adivar, Reşat Nuri Güntekin, Sabahattin Ali, Peyami Safa, Abdülhak Şinasi Hisar, Ahmet Hamdi Tanpınar eser veren sanatçılardandır.
- ✓ 1923-1950 yılları arasında eser veren sanatçılar ve onların öne çıkan eserleri aşağıda verilmiştir.

1923-1950 Yılları Arası Türk Romanı	
Öne Çıkan Yazarları	Öne Çıkan Eserleri
Yakup Kadri Karaosmanoğlu	<i>Yaban</i>
Reşat Nuri Güntekin	<i>Yaprak Dökümü</i>
Abdülhak Şinasi Hisar	<i>Fahim Bey ve Biz, Çamlıca'daki Eniştemiz</i>
Sabahattin Ali	<i>Kuyucaklı Yusuf</i>
Peyami Safa	<i>Dokuzuncu Hariciye Koşuşu</i>
Ahmet Hamdi Tanpınar	<i>Huzur</i>
Mithat Cemal Kuntay	<i>Üç İstanbul</i>
Nahit Sırrı Örik	<i>Sultan Hamid Düşerken</i>

Örnek Metin

Yaban

...

Buraya, bir akşamüstü, alacakaranlıkta geldikti. Mehmet Ali arabanın içinden kolunu dışarıya uzatıp:

— Aha bizim köy... diye bağırdığı vakit, bir süre, boş yere etrafı araştırdım, hiçbir şey görmedim. Neden sonra, Mehmet Ali'nin işaret ettiği tarafta bir karaltı seçer gibi olmuştum. Tek bir ışık yoktu. Yalnız uzaktan uzağa köpekler havlıyordu. Bu sesler, ıssız Anadolu ovalarının ortasında, tek yaşantı belirtisidir. Biraz daha sonra saman ve tezek kokularını duyacaktım. İşte, duymağa başlamıştım.

Mehmet Ali, artık benimle konuşmuyor. Yarı belinden öte, arabadan sarkmış, köye doğru uzanıyor. Sakın köye girdikten sonra beni büsbütün unutmasın! Şimdiden, içimde ona karşı bir güceniklik peyda oluyor. Onu, köyünden kıskanır gibi idim. Daha doğrusu, dört yıllık bir ayrılıktan sonra köyüne kavuşan bu erin yanında kendimi fazla buluyordum. Buraya ne yapmaya geldim? Kendi kendimi gurbet iline sürmekten maksadım nedir? Gurbet ili mi? Henüz hiçbir düşman ayağının basmadığı bu arı vatan toprakları bir gurbet ili mi? Ne kadar inkar edecek olsam gene bu hissimi saklayamayacağım: Mehmet Ali'nin köyüne yaklaştıkça bir şeyden, aziz bir şeyden ayrıldığımı sezinliyordum. Yüreğime bir ağırlık çöküyordu. Arkamda ne bırakmıştım ki böyle hüzünleniyordum? Bir yurt mu? Bir ana mı? Bir sevgili mi? Hayır, hiçbir şey, hiç kimse. Bütün kaybettiğim şeyleri burada bulmağa geliyorum.

Araba, bir taş a çarpmış gibi sarsılarak durdu. Mehmet Ali bana hiçbir söz söylemeden, aşağıya atladı. Karanlık içinde kaybolup gitti. Ben, bu dakikadan itibaren iradesi başkalarının iradesine tabi bir adamdım. Arabanın içinde büzülmüş oturuyordum. Bavullarımın, çantalarımın arasında, ben de bir bavul, bir çanta gibiydim. Arabacıya sormağa cesaret edemiyordum. Lakin o bana sordu:

— Nereye gideceğiz?

— Bilmem. Arkadaşımı bekleyelim.

Nihayet, Mehmet Ali geldi. Yanında, bir metre yirmi santim boyunda bir gölge ile. Mehmet Ali ve bu gölge arabanın içine doğru uzanıyorlar. Sessizce, eşyaları birer birer indirmeğe koyuluyorlar. Ben de bunlarla beraber, aynı sessizlik içinde yere iniyorum.

Mehmet Ali, beni buraya getirdiğine şimdiden pişman mı? Acaba evde anasıyla kardeşleri onun bir konukla geldiğini haber alır almaz kendisine çıkıştılar mı? Eşyamin arkasından acayip bir sıklıkla yürüyorum. Ayaklarım kah bir çukura giriyor, kah bir taşla çarpıyor. Kah karpuz kavun kabuklarını andıran birtakım zıypak şeyler üzerinde kayıyor. Ve köy, bataklıkta bir uyuz manda gibi kokuyor.

Mehmet Ali:

— Gir beyim... diye seslendiği vakit, nihayet ameliyat masasının başına getirilen bir hasta gibi teslimiyetle eğildim, bir delikten içeriye girdim. Tabanı kaba bir hisarla örtülü bir oda; kenarda bir ihtiyar kadın, elinde bir fenerle duruyor. Mehmet Ali:

— Beyim, hele şuraya bir otur, dedi ve bana, odanın köşesinde bir şilte gösterdi. Kapıdan girdiğim zamanki teslimiyetle şiltenin üzerine çöktüm. Kadın feneri yere koyup çekildi. Yarı aydınlık içinde, gölgesi tavana vuran Mehmet Ali'nin yüzüne bakıyorum. Memnun mu? Canı sıkılmış gibi mi? Hayır, ne o, ne bu... Mehmet Ali, sadece dalgındı. Demin, kendisiyle beraber eşyaları taşıyan küçük adam, on, on bir yaşlarında bir erkek çocuğu, şimdi odanın ortasında durmuş dikkatli dikkatli bana bakıyor. Mehmet Ali, bavullarını sıra sıra duvarın dibine koydu ve sonra dışarıya çıktı. Çocuk, aynı noktadan gene bana bakıyor. Bu; çocuktan ziyade bir cüceye benziyor. Bakışlarının bir büyük adam bakışlarından farklı olmaması şöyle dur-sun, yüzü şimdiden yıpranmış, vücudu katılaşmış, hareketleri ağırlaşmıştı. Soruyorum:

— Sen Mehmet Ali'nin kardeşi misin?

Başıyla, evet işareti yapıyor.

— Kaç yaşındasın sen bakayım?

— On dört.

— Adın ne?

— İsmail.

— Okula gidiyor musun?

Yarı öfke, yarı hayretle omuzlarını kaldırıyor:

— Ne okulu be. Ben okula gideyim de burada işe kim baksın? Hem bu köyde okul yok. Dee, imamın evinde okurlar.

...

Mehmet Ali'nin bana verilen odasında yerleşmem epeyce uzun sürdü. Bu, ovaya bakan iki küçük pencere, kavak ağaçlarıyla tutturulmuş tavanın-dan kuru otlar sarkan, tabanı toprak bir hücre. Önce yatak takımını ve seyyar karyolamı saran iki harar beziyle bu tavanı örtmek, sonra şehirden getirdiğim tahta ve muşambalarla bu toprak zemini kaplamak, döşemek lazım geldi. Ceviz kitap sandığını bir masa haline soktum, kapağından da bir nevi raf yaptım. Yatağım, İstanbul'da ne ise, gene odur. Zira, savaşımdan beri seyyar karyolamı hiç bırakmadım. O, benim vücudumun bir parçası oldu. Daha rahat bir yatakta asla uyuyamıyorum.

Köylülük hayatımın bir türlü katlanamadığım ve hala halledemediğim en zor tarafı temizlik sorunudur... Burada suyu bulmak için her gün ta çaya kadar gitmek gerekiyor. Çayın suyu ise bir akar balçıktır.

Gerçi köyün içinde su yok değildir. Fakat, gerek kuyunun, gerek çeşmenin başı, her gün sabahtan akşama kadar doludur. Abdest alan ihtiyarlar, evlerine su taşıyan kadınlar, kızlar ve akla sığmayacak derecede pis oyunlarla oynayan çocuklar hep oradadır. Bazı, çaya kadar gitmekten üşenen kadınların da çamaşırlarını çeşmenin yalağında yıkadıkları olur.

...

Bir gün, bir öğle üstü idi. Kahvenin çardağı altında oturuyorduk. Bizim Mehmet Ali, Bekir Çavuş, Salih Ağa ve Muhtar, hep orada idiler. Bahis, harp üzerine ve onun akıbetlerine dair. Onlara İstanbul'un dört devletin askeri işgali altında olduğunu, İzmir'in ta Bursa'ya kadar Yunanlılar tarafından istila edildiğini, Adana'dan henüz Fransızların el çekmediğini, Urfa'da, Antep'te kanlı olaylar cereyan etmekte olduğunu haber veriyor ve her birinin yüzüne ayrı bir dikkatle bakıyordum. Hiçbirinde ne hayret, ne dehşet, ne de alelade bir alaka izine tesadüf etmedim. Ateşin içinden henüz çıkmış olan Mehmet Ali bile artık bunları geçmiş zamana ait bir masal gibi dinliyordu.

...

Mehmet Ali elindeki çakı ile bir söğüt dalını yontuyor. Salih Ağa, ta uzakta, yamaçta, otlayan davarlarını gözetliyor. Yalnız, Bekir Çavuş biraz dikkat eder gibi göründü:

— Efendi, tekrar savaş olacak mı? dedi.

— Olmaktadır, dedim. İştinmediniz mi? Mustafa Kemal isminde bir büyük adam, bir büyük kumandan, İstanbul'dan çıktı, Anadolu'ya geçti. Erzurum'da, Sivas'ta, milleti başına topladı.

— Hükümet, devlet görevini yapmıyor. Biz kendi kendimizi koruyacağız. Düşmana karşı koyacağız dedi. Şimdi, onun adamları taraf taraf Yunanlılarla, Fransızlarla dövüşüyor. Hepsi öyle kahraman kişiler ki...

Ve destani kıssalarla onları heyecana getirmeğe çalıştım. Çanakkale’de bulunmuş olan Mehmet Ali, Mustafa Kemal adını hatırlıyor. Ona göz ucuyla baktım. Başını yonttuğu söğüt dalından kaldırdı. Benden tarafa döndü:

— Beyim, Allah vere de, bizi tekrar askere almasalar, dedi. Bu, benim köydeki en hüzünlü günüm oldu.

...

Buraya geldiğimin bilmem kaçınıcı haftası idi. Mehmet Ali’ye sordum:

— Kadınlarınız niçin yalnız benden kaçıyorlar?

— Yabansınız da ondan, beyim.

Bu yaban lafı, beni, önce çok kızdırdı. Fakat, sonra anladım ki, Anadolu’lular, Anadolu köylüleri tıpkı eski Yunanlıların kendilerinden başkasına barbar lakabını vermesi gibi her yabancıya yaban diyorlar.

Bir gün... bir gün, onlara, ispat edebilecek miyim ki, ben bir yaban değilim? Benim damarlarımdaki kan onların damarlarında işleyen kandır. Aynı dili söylemekteyiz. Aynı tarihi ve coğrafi yollardan, hep birlikte gelmişizdir. İspat edebilecek miyim ki, aynı Allah’ın kuluysuz! Aynı siyasi mukadderat, aynı sosyal bağlar, bizi kardeşlik, evlatlık, analık babalık üstünde bir yakınlıkla birbirimize bağlamıştır.

Lakin, hangi sözlerle, hangi seslerle? Gündelik hayatın ufak tefek ihtiyaçlarını bile anca ifadeye güç bulabiliyorum. Nerde kalmış ki, onlarla, bu kadar genel konular üzerinde konuşacağım!.. Gün geçtikçe daha iyi anlıyorum: Türk entelektüeli Türk aydını, Türk ülkesi denilen bu engin ve ıssız dünya içinde bir garip yalnız kişidir. Bir münzevi mi? Hayır, bir acayip yaratık demeliyim. Öyle ya, bir insan tasavvur edin ki hangi ırktan, ne cinsten olduğu belli değildir. Kendi vatani addettiği memleketin dibine doğru ilerledikçe kendi kökünden uzaklaştığını hissediyor. Hissetmese bile etrafında nasıl olan boşluk, soğuk ve itici hava, ona her an kendi toprağından sökülmiş bir aykırı, bir acayip nebat olduğunu bildiriyor.

Her memleketin köylüsüyle okumuş yazmış zümresi arasında, aynı derin uçurum var mıdır? Bilmiyorum! Fakat okumuş bir İstanbul çocuğu ile bir Anadolu köylüsü arasındaki fark bir Londralı İngilizle bir Pencaplı Hintli arasındaki farktan daha büyüktür. Bunu yazarken, elim titriyor.

Buraya geldiğim günden beri beni işgal eden en önemli, en büyük şey, Mehmet Ali’nin evindekilerden başlayarak, köylüleri kendime alıştırmak, ısındırmak olmuştur. Lakin şimdiye kadar -işte buradaki yaşantımın bu sekizinci ayıdır hala küçük İsmail’le Mehmet Ali’nin anası Zeynep Kadından başka birisinde muvaffak olduğumu sanmıyorum.

Gerçi, köylülerden çoğuyla ahabapça konuşuyoruz. Ağaç altı, çeşme başı, dere boyu ve kahve arkadaşlığı ediyoruz. Lakin, öyle derinliği olmayan, o kadar gevşek bir ahabaplık ki, görüyorum, ne onları ben, ne onlar beni tatmin ediyor. Hepsi benim yanıma yürekleri, kafaları gibi kalın sargılarla bağlanmış olarak geliyorlar. Ve bahislerimiz hep topraktan, havadan, zamandan yakındır.

...

İnönü zaferinin ertesi, ben bunlara kızmıyorum. Acaba memleketin neresi donandı? Neresi şenlik etti? Bu büyük olay, gazetelerde alelade bir havadis gibi mi geçti? Hiçbir yerde, Mustafa Kemal’in İsmet Paşa’ya, İsmet Paşa’nın Mustafa Kemal’e çektiği telgraflar, alevden birer satır halinde, gökyüzüne çizildi mi?

Gelen gazetelerde, boş yere bir genel neşe yankısı arıyorum, bulamıyorum. Belki Anadolu’nun ücra bir kasabasında, Ankara’da, şuraya buraya asılmış, tek tük kandiller, bu zaferin tek şenlik aydınlıklarıdır. Hayalimde, kendi kendime yaktığım bu ışıklar, bana engin ve karanlık bir gurbet diyarı olan Türkiye’de donmuş ve kör olmuş gönüllerin tek hayat mihrakları gibi geliyor.

Ne sönük, ne fersiz, ne cılız hayat mihrakları! Günün birinde bunlar, büyüyüp boz renkli Anadolu yaylasını, ısıtarak aydınlatacak bir heybette ateş halini alabilecek mi? Eğer öyle olacağını bilsem... Eğer bilsem... Birkaç gününü kasabada geçirmeğe giden muhtar, birtakım havadisler ve birtakım yeni fikirlerle döndü. Gerçi, bana pek açılmıyor. Fakat, ben, bana söylediklerinin arkasında, söylemek istemediklerini keşfediyorum. Ve bazı yarım cümlelerini, başkalarından işittiklerimle tamamlayarak kafasının içindeki şeylere nüfuz ediyorum. Ona göre, Kemal Paşa’nın açtığı yol, çıkmaz bir yolmuş. Hem de çok tehlikeli imiş. Çıkmaz bir yolmuş, çünkü padişah kendisiyle beraber değilmiş. Padişah, düşmanla çoktan barış yapmış. Sonra, Avrupa diye bir kraliçe varmış. O işe karışmış. Ben sizin müşkülünüzü hallederim, demiş.

Tehlikeli bir yolmuş. Çünkü... düşman yalnız İzmir’de çoğunup otururken, Kemal Paşa’nın ettiklerine kızıp; daha ileriye varmış. Bursa’ya kadar gelmiş. Nihayet geçen gün, İnönü’ye dayanmış.

Öfkeden tirtir titreyerek:

— Oradan püskürttük, hem de döğe döğe... diyorum.

Muhtar, sinsi bir tebessümle, kırıklı sakalı arasından gülümsüyor. Onu omuzlarından tutup sarsmak ve:

— Ne gülüyorsun? diye bağırarak istiyorum.

Yavaş yavaş köylülere hiddetim, kendi aleyhimde bir nefret haline çevriliyor. Oturduğum yerden kalkıp ovaya doğru iniyorum. Bu bir nisan gündür. Gökyüzünde beyaz bulut kümeleri birbirinin üstüne, yığılıyor. Havada bir yağmur kokusu var. Fakat, ayağımın altındaki toprak kuru, sert ve kokusuzdur. Bu yıl, çok don oldu. Hayvan telefati, köylülerin gözünü korkuttu. Salih Ağa'nın fikrine göre, gelecek mahsul mevsimi çok kötü olacak. Yürüyorum, yürüyorum. Böyle saatlerce, günlerce, aylarca, hiç durmaksızın yürümek istiyorum. Biliyorum ki, bu çorak toprak dalgalarının sonu yoktur. Birini aşınca öbürü, öbürünü aşınca bir başkası görünür. Bu köyü, arkamda bırakacağım. Üç dört saat sonra, gene tıpkı bunun gibi bir köy önüme çıkacak. Gene kaçacağım. Gene kaçacağım.

...

Ekinler sarmaya başladı. Zavallı ekinler... En yüksek iki yaşında bir çocuk boyunu geçmiyor. Orta Anadolu'nun topraklarındaki ıstırap sanki bunlarda en açık ifadesini bulmuş gibidir. Akşam üstleri bütün başaklar yetim boyunlarını büküyorlar ve hazin köklerine bakıyorlar.

Ben bu manzarayı seyrederken eski Türklerin niçin hep Rumeli'ye uzanmak istediklerinin manasını anlıyorum. Anadolu'nun ortası, asıl anavatanın göbeği tuzlu göllerden, kireçli topraklardan ibaret bir çorak ülkedir. Şimdi ise bir cehennem çemberi onu, her tarafından kuşatmıştır. Bütün bereketli ve zengin toprakları çepçevre elinden alınmıştır. İstiklal Mücadelesinin ya ölürüz, ya kurtuluruz, parolası işte, bundan ileri geliyor. Gerçekten, bunun, ikisi ortası olmaz. Türk milleti, ya bu çemberi yarıp geçecektir, yahut da burada ölmeye razı olacaktır. Ölmeye razı olmak... Şimdiye kadar hangi milletten bu kadar ağır bir şey istenilmiştir? Ama içimizden bunu kabule hazır insanlar çıkıyor. Geçen gün, aldığım İstanbul gazetelerinde okudum. Sevr Muahdesi esas itibarıyla kabul edilmiş. Damat Ferit hükümeti onu imzaya üç kişi yolluyormuş.

...

Yazıklar olsun, seni sevmesini bilmeyenlere; ey, gamlı ülke!.. Seni sevip, senin sessiz dramın içinde gömülüp gitmekten korku çekenlere!.. Taşın, toprağın ne bitmez bir sabır ve mukavemet hazinesidir! İnsan, senin göğsünde ya destani bir kahramanlığa erer ya da en ilahi mizaçlı velilerin feragat ve mahviyet derecesine varır.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

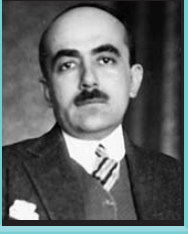

ETKİNLİK-1

a. Metnin konusunu ve temasını belirleyiniz.

b. Sizce eserin adıyla içeriği arasında nasıl bir ilişki vardır?

c. Metin, 1923–1950 yılları arası Türk romanı anlayışının hangi özelliklerini yansıtmaktadır?

Yakup Kadri
Karaosmanoğlu
(1889-1974)

- ✓ Edebî hayatına Fecriati Dönemi'nde başlamış, Millî Edebiyat ve Cumhuriyet dönemlerinde de eserler kaleme almıştır.
- ✓ Roman, hikâye, anı, mensur şiir, tiyatro, monografi türlerinde eserler yazmıştır.
- ✓ Eserlerinde realizm ve natüralizmin etkileri gözlenir. Tezli roman alanında Türk edebiyatının önemli kalemlerinden biridir.
- ✓ *Yaban* adlı romanıyla Türk aydınıyla Anadolu insanı arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir.
- ✓ Eserlerinde Kurtuluş Savaşı yıllarını, çeşitli dönemlerdeki Türk toplum yapısı ve sorunlarını başarılı bir teknikle işlemiştir.
- ✓ Yazarın Cumhuriyet Dönemi Türk hikâyecileri arasında anılmasını sağlayan eseri *Millî Savaş Hikâyeleri*'dir. Bu eserinde Millî Mücadele sırasında yaşanan insanlık dışı olayları anlatmıştır.

Öyküleri: *Bir Serencam, Rahmet, Millî Savaş Hikâyeleri*

Romanları: *Yaban, Kıralık Konak, Sodom ve Gomore, Nur Baba, Ankara, Hüküm Gecesi, Panorama, Bir Sürgün, Hep O Şarkı...*

Mensur Şiirleri: *Erenlerin Bağından, Okun Ucundan.*

Anıları: *Zoraki Diplomat, Anamın Kitabı, Vatan Yolunda, Politikada 45 Yıl, Gençlik ve Edebiyat Hatıraları*

Halide Edip
Adıvar
(1884-1964)

- ✓ Türk edebiyatının güçlü kadın yazarlarından biri olan Halide Edip, edebî hayatına Millî Edebiyat Dönemi'nde başlamış, Cumhuriyet Dönemi'nde de eser vermeye devam etmiştir.
- ✓ Roman, tiyatro, anı ve öykü türlerinde eserler vermiştir.
- ✓ Sanat hayatının ilk yıllarında "aşk" temalı romanlar yazmıştır. Fakat bu romanlar sıradan aşk romanları olmanın ötesinde kadının Osmanlı toplumundaki yerini irdeleyen, kadın duyarlılığı ile oluşturulmuş romanlardır. *Seviye Talip, Handan, Heyula, Raik'in Annesi* yazarın ilk dönem romanlarıdır.
- ✓ Yazar, Millî Mücadele'ye aktif olarak katılmış, cephede bulunmuştur. Bu etki altında aşk romanlarının yerine ulusal kurtuluşu, ulus bilincini temalaştıran romanlar yazar. Bu doğrultuda kaleme aldığı *Ateşten Gömlek* ve *Vurun Kahpeye* adlı romanları Türk edebiyatı açısından oldukça önemlidir. Millî Mücadele'den sonra da yazmaya devam eden sanatçının eserleri tema açısından yine değişir. Artık eserleriyle ülkenin sorunlarına çözüm arayışına girer, olgunluk dönemi eseri olarak nitelendirilen *Sinekli Bakkal* romanını yazar.
- ✓ Yazarın en güçlü yanı karakter oluşturmadır. Özellikle güçlü kişilikleriyle kadın karakterleri ön plana çıkarır. Yazar, bu nedenle üslubunun zayıflığı konusunda eleştirilere maruz kalmıştır.
- ✓ Dili sadedir. Güçlü bir gözlem yeteneğine sahip olan yazarın tasvirleri de oldukça başarılıdır.
- ✓ Realist bir yazardır.

Romanları: *Zeyno'nun Oğlu, Kalp Ağrısı, Sonsuz Panayır, Yeni Turan, Son Eseri, Tatarcık, Akile Hanım Sokağı, Hayat Parçaları, Sevda Sokağı Komedyası, Çaresaz, Kızıl Hançerler...*

Hikâyeleri: *İzmir'den Bursa'ya, Harap Mabetler, Dağa Çıkan Kurt.*

Oyunları: *Kenan Çobanları, Maske ve Ruh.*

Anı: *Türk'ün Ateşle İmtihanı, Mor Salkımlı Ev*

1. Aşağıdakilerden hangisi 1923-1950 yılları arasında eser vermiş yazarlardan biri değildir?

- A) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- B) Halide Edip Adivar
- C) Peyami Safa
- D) Reşat Nuri Güntekin
- E) Latife Tekin

2. Cumhuriyet'in ilanından sonra, Millî Edebiyat'ın devamı niteliğinde olan, yeni kurulan Türk devletinin yapılandırılmasına her anlamda destek olan bir edebiyat akımı oluşur. ---- bu edebiyat akımını "memleket edebiyatı" olarak adlandırır.

Bu parçada boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Yakup Kadri Karaosmanoğlu
- B) Yahya Kemal Beyatlı
- C) Halide Edip Adivar
- D) Hüseyin Rahmi Gürpınar
- E) Refik Halit Karay

3. Aşağıdakilerden hangisi Cumhuriyet düşüncesi etrafında şekillenen Türk romanıyla ilgili söylenemez?

- A) Eserler, yeni Türk devletinin kuruluş değerlerini destekler niteliktedir.
- B) Anadolu kültürü, tarihi, insanı ve yaşantısı eserlerin konusunu oluşturur.
- C) Anlatımında bilinç akışı ve iç konuşma teknikleri ağır basar.
- D) Gerçekçi bir bakış açısıyla kaleme alınır.
- E) Ulus bilinci, çağdaş değerler, hurafelerle mücadele çerçevesinde kurgulanır.

4. Pera Palas'a geldiler, birer sade kahve söylediler.

Otelin müdürü geldi:

"Hoş geldiniz beyefendiler." dedi. Bir emriniz var mı?

Sait Rahmi'nin huzurunda eğildi.

"Bir ricam olacak. Bir zarfla bir kâğıt gönderin."

"Baş üstüne efendim."

Genç adam geldi; kâğıdı, zarfı uzattı.

"Şöyle biraz oturur musunuz?"

Cebinden altın kalemi çıkardı, mektubu yazdı, zarfı eline verdi:

"Bunu Yunan sefaretine götürün, sefire çıkıp bu mektubu bizzat sefirin eline verin, selamımı söyleyin ve bekleyin."

Delikanlı çok geçmeden bir mektupla döndü. Sefir, Sait Rahmi'yi hemen bekliyordu.

Bir romandan alınmış bu parça ile ilgili,

I. Zaman unsuruna yer verilmiştir.

II. Diyalog tekniğinden yararlanılmıştır.

III. Anlatıcı, üçüncü şahıstır.

yargılarından hangileri doğrudur?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) I, II ve III

5. Aşağıdakilerden hangisi Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun romanlarından biri değildir?

- A) Kıralk Konak
- B) Hüküm Gecesi
- C) Nur Baba
- D) Ankara
- E) Kurt Kanunu

6. (I) Türk edebiyatının güçlü kadın kalemlerinden biri olan Halide Edip Adıvar, sanat hayatına Millî Edebiyat Dönemi'nde başlamıştır. (II) Roman, hikâye, tiyatro, anı türünde eserler veren yazar, Cumhuriyet'in ilk yıllarında da Türk edebiyatına hizmet etmiştir. (III) Eserlerinde, karakter oluşturmada oldukça başarılı olan yazar, gerçekçidir ve güçlü betimlemeleriyle edebiyat dünyasında kendinden söz ettirmiştir. (IV) Aşk temasıyla yazdığı ilk romanlarında kadının Osmanlı toplumundaki yerini sorgular; *Handan*, *Raik'in Annesi*, *Heyula*, *Seviye Talip*, *Sinekli Bakkal* bu tür romanlarıdır. (V) Millî Mücadele'ye yerinde katılan yazar, aşk temasını merkez aldığı romanlar yerine Millî Mücadele'yi aktaracak, ulusal bilincini canlı tutacak eserler yazar.

Bu parçada numaralanmış cümlelerin hangisinde bilgi yanlışı vardır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

7. Aşağıdaki eserlerden hangisi Peyami Safa'ya ait romanlardan biri değildir?

- A) *Matmazel Noraliya'nın Koltuğu*
B) *Biz İnsanlar*
C) *Mahur Beste*
D) *Yalnızız*
E) *Bir Tereddüdün Romanı*

8. • Yazarların geçim derdiyle kaleme aldığı romanlardır.
• Aşk, sevdâ ve tarih, bu tür romanlarda işlenen başlıca konulardır.
• Kerime Nadir, Peride Celal, Aka Gündüz bu roman anlayışının başlıca temsilcileridir.

Bazı özellikleri verilen Cumhuriyet Dönemi roman anlayışı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Popüler halk romancılığı
B) Bireyin iç dünyasını esas alan romanlar
C) Toplumcu gerçekçi romanlar
D) Cumhuriyet düşüncesi etrafında biçimlenen romanlar
E) Modernist romanlar

9 – 10. soruları aşağıdaki parçaya göre cevaplayınız.

Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı'nın güçlü roman yazarlarından biridir. Sanatçının sanat kaygısıyla yazdığı ve sanatsal öneme sahip romanlarının yanı sıra geçimini sağlamak amacıyla kaleme aldığı eserler de vardır. Modern roman anlatım tekniklerini ilk kez ve başarılı bir şekilde kullanmıştır. Geçim kaygısıyla yazdığı eserlerinde "Server Bedi" takma adını kullanmıştır.

9. Bu parçada tanıtılan yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Halide Edip Adıvar
B) Reşat Nuri Güntekin
C) Peyami Safa
D) Peride Celal
E) Yakup Kadri Karaosmanoğlu

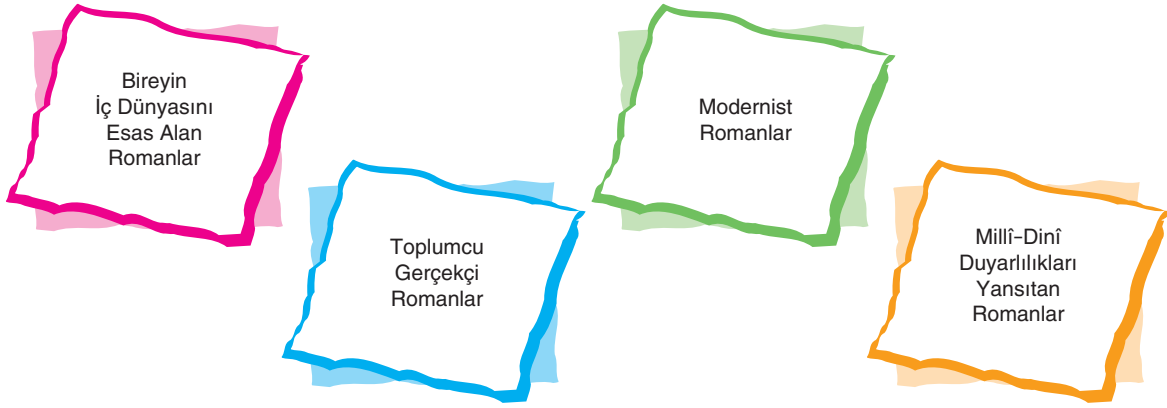
10. Aşağıdakilerden hangisi bu parçada söz edilen yazarın geçim kaygısıyla yazdığı eseridir?

- A) *Seviye Talip* B) *Bir Şoförün Gizli Tarihi*
C) *Handan* D) *Yaprak Dökümü*
E) *Cingöz Recai*

ÖĞRENCİ NO		YANITLAR	
1	0 0 0 0 0 0	1	A B C D E
2	1 1 1 1 1 1	2	A B C D E
3	2 2 2 2 2 2	3	A B C D E
4	3 3 3 3 3 3	4	A B C D E
5	4 4 4 4 4 4	5	A B C D E
6	5 5 5 5 5 5	6	A B C D E
7	6 6 6 6 6 6	7	A B C D E
8	7 7 7 7 7 7	8	A B C D E
9	8 8 8 8 8 8	9	A B C D E
10	9 9 9 9 9 9	10	A B C D E

1950-1980 YILLARI ARASI TÜRK ROMANI

- ✓ Çok partili sistemin beraberinde getirdiği siyasi, sosyal değişimler, olaylar 1950-1980 yılları arası Türk romanının şekillenmesinde etkili olmuştur.
- ✓ 1950 öncesinde yazarlar aynı doğrultuda hareket ederken 1950 sonrasında yazarlar bireysel eğilimleri, ideolojileri, dünya görüşleri doğrultusunda hareket eder. Türk romanında ideolojik yaklaşımlar ön plana çıkar.
- ✓ Köy yaşantısı, köy insanının karşı karşıya kaldığı sıkıntılar; sınıfsal çatışmalar, gelir dağılımındaki dengesizlik, iç ve dış göçün beraberinde getirdiği toplumsal sorunlar, kadınların sıkıntıları, bireyin iç çatışmaları bu dönem romanının konusu olmuştur.
- ✓ 1950-1980 yılları arasında Türk romanı şu anlayışlar etrafında şekillenir:

- ✓ Aşağıda dönemin öne çıkan yazarları ve benimsedikleri roman anlayışları verilmiştir.

Dönemin Öne Çıkan Yazarları	Yazarın Benimsediği Roman Anlayışı	Dönemin Öne Çıkan Yazarları	Yazarın Benimsediği Roman Anlayışı
Kemal Tahir	Toplumcu gerçekçi roman	Samiha Ayverdi	Bireyin iç dünyasını esas alan roman
Orhan Kemal	Toplumcu gerçekçi roman	Oğuz Atay	Modernist roman
Peyami Safa	Bireyin iç dünyasını esas alan roman	Abdülhak Şinasi Hisar	Bireyin iç dünyasını esas alan roman
Bahaeddin Özkıışı	Millî-dinî duyarlılıkları esas alan roman	Emine Işinsu	Millî-dinî duyarlılıkları esas alan roman
Adalet Ağaoğlu	Modernist roman	Mustafa Necati Sepetçioğlu	Millî-dinî duyarlılıkları esas alan roman
Ferit Edgü	Modernist roman	Tarık Buğra	Bireyin iç dünyasını esas alan roman
Yusuf Atılgan	Modernist roman	Ahmet Hamdi Tanpınar	Bireyin iç dünyasını esas alan roman
Yaşar Kemal	Toplumcu gerçekçi roman	Hüseyin Nihal Atsız	Millî-dinî duyarlılıkları esas alan roman
Samim Kocagöz	Toplumcu gerçekçi roman	Münevver Ayaşlı	Millî-dinî duyarlılıkları esas alan roman
Fakir Baykurt	Toplumcu gerçekçi roman	Sevinç Çokum	Millî-dinî duyarlılıkları esas alan roman

✓ Aşağıda dönemin öne çıkan eserleri ve yazarları verilmiştir.

Dönemin Öne Çıkan Eserleri	Dönemin Öne Çıkan Eserlerinin Yazarları	Dönemin Öne Çıkan Eserleri	Dönemin Öne Çıkan Eserlerinin Yazarları
<i>Murtaza, Cemile</i>	Orhan Kemal	<i>Saatleri Ayarlama Enstitüsü</i>	Ahmet Hamdi Tanpınar
<i>Sokakta, Köse Kadi</i>	Bahaeddin Özkişi	<i>İnce Memed, Yılanı Öldürseler</i>	Yaşar Kemal
<i>Ruh Adam</i>	Hüseyin Nihal Atsız	<i>Yılanların Öcü, Tırpan</i>	Fakir Baykurt
<i>Fikrimin İnce Gülü</i>	Adalet Ağaoğlu	<i>Anayurt Oteli, Aylak Adam</i>	Yusuf Atılgan
<i>Yalnızız</i>	Peyami Safa	<i>Kilit, Çatı</i>	Mustafa Necati Sepetçioğlu
<i>Devlet Ana, Yorgun Savaşçı</i>	Kemal Tahir	<i>İbiş'in Rüyası, Küçük Ağa</i>	Tarık Buğra
<i>Hakkârî'de Bir Mevsim</i>	Ferit Edgü	<i>Tutunamayanlar, Bir Bilim Adamının Romanı</i>	Oğuz Atay
<i>Aganta Burina Burinata</i>	Cevat Şakir Kabaağaçlı	<i>Acı Tütün, Tütün Zamanı</i>	Necati Cumalı

Bireyin İç Dünyasını Esas Alan Roman

- ✓ Bu romanlarda olay değil ön plandadır ve olayın birey üzerinde bıraktığı etki konu olarak işlenir.
- ✓ Geçmiş-şimdi, birey-toplum çatışmaları bu romanların temalarının ana kaynağıdır.
- ✓ Hâkim duygu "özlem"dır. Yazarların mutlu çocukluk yıllarına, geçmişte kalmış toplumsal, bireysel değerlere özlemi dikkat çekicidir.
- ✓ Toplumun her kesiminden insan, yalnızlığı ve sıkıntılarıyla bu romanların kahramanı olur.
- ✓ Klasik romanlardan farklı olarak bireyin iç dünyasını yansıtan bilinç akışı ve iç konuşma tekniğinden yararlanılır.
- ✓ Sembolik ifadelerin de kullanıldığı bu eserlerin çağrışım değeri oldukça yüksektir.
- ✓ Yazar, bu tür romanları kaleme alırken ve bilimlerinden yararlanır.
- ✓ Peyami Safa, Tarık Buğra, Ahmet Hamdi Tanpınar, Samiha Ayverdi, Abdülhak Şinasi Hisar bu anlayışla romanlar kaleme almış yazarlardır.

Örnek Metin

Mahur Beste

Abdülhamit'in padişahlığı yıllarında yaşayan Behçet Efendi, devrin hatırı sayılan zenginlerinden olan İsmail Molla Bey'in oğludur. İsmail Molla Bey çevresindekileri kendine hayran bırakan, iradeli, zaafsız ve musikişinas bir kimsedir. Böyle bir babanın karşısında zayıf kişiliği ile silik ve güçsüz duran Behçet Bey; konaklara özgü eğlencelere uzak, kadınlara karşı ezik, musikiye karşı ilgisizdir. Hayatına yön vermek için çaba sarf etmez. Kendini kitap ciltlemek, saat tamir etmek gibi işler ile meşgul ederek insanlardan ayrı ve uzak, eşyaların doldurduğu ve oyaladığı bir hayatın içine hapseder. "Çocuğun tabiatındaki pısrıklık ve zavallılığın" annesinden ve dadısından aldığı yanlış terbiyeden kaynaklandığına inanan İsmail Molla Bey, kendine benzemeyen oğlunu sevmez ve ilgisini üzerinden çeker. Padişahın fermanı ile Mekke'ye giden İsmail Molla Bey'in ardından kalemlerde çalışan, münferit başarıları takdir toplayan Behçet Bey, Ata Molla Bey isminde saray eşrafından bir kişinin kızı ile -Atiye Hanım- evlenir. Bu evlilik "İrade-i Seniyye" ile gerçekleştiği için ne Atiye Hanım ne Ata Molla Bey, Behçet Bey'i sevmezler. Kendisini sevmeyen insanlar içinde çocukluğunda edindiği cilt işleri, saat tamiri gibi alışkanlıklarını sürdüren Behçet Bey; önce babasını sonra kızını, karısını kaybedince sürekli gördüğü rüyalar, ciltlenmiş kitaplar ve hangi zamanı gösterdiği bilinmeyen saatler arasında ömrünün kalan günlerini yaşar.

Bu düşünce ile aklına Cavide'nin dedesi, yani eniştesi Arif Bey geldi. Bu adam, bütün ömrünce kendisini beğenmemiş, sevmemiş, onunla didişmiş durmuştu.

(...)

Kitapları yanmadan önce, hemen her gün, kendisine “Bu kadar serveti böyle kav gibi binada, bu kibrit kutusunda saklıyorsun; maazallah bir yangın, bir şey oluverir, mahvolsun!” diye **nasihat vermişti**. O zaman bu sözleri dinlememiş, hatta merhum İbrahim Paşa ailesinin baba ocağı olan o koca konağa “kibrit kutusu”, “kav” gibi hiçbir suretle layık olmayan isimler vermesine gücenmişti. Fakat Arif Bey dinler mi? Allah rahmet etsin, kafasına koyduğu şeyi diline tesbih edenlerdendi. Gün aşırı nasihatını tekrarlamış o söyledikçe Behçet Bey de eski konağa daha çok bağlanmıştı. Nihayet konak yanmış dört bin ciltlik “kütiib-i nefise” o kadar feramin, çekmeceler dolusu evrak kül olmuş gitmişti. Fakat Arif Bey’in kılı bile kıpırdamamış, ertesi gün karşılaştıkları zaman bir tek taziyet cümlesi bile ağzından çıkmamış, sadece kayınbiraderinin yüzüne bakarak: “Behçet Bey, sana bu kitapları, bu kav gibi evde bir gün yakacaksın dememiş miydin?” diye çıkıştıktan sonra çekilip gitmişti. Elbette yanardı. Üzerinde bu kadar göz kaldıktan sonra... Nazara taşlar bile dayanmazdı. Şimdi bu taş yürekli adamın kızı gelecek, o dede mirası inat ve ısrarla bu evin içini alt üst edecekti. Biraz da haklıydı ya! Mesela bu yatağın üstünde bir yığın kitapla yatmasına kim razı olurdu? Fakat bu onun senelerden beri alıştığı bir şeydi. Sevdği kitaplarını oraya, yorganın içinde bir kenara toplar, sonra onlarla beraber, tıpkı oyuncağı ile beraber yatan ve onu kucaklamak için zaman zaman tatlı uykusundan uyanan bir çocuk gibi, onlarla koyun koyuna yatardı. Sonra bu odanın hâli ... Behçet Bey, yattığı yerden karanlıkta odasını düşündü. Tuhaf bir zihin itiyadıyla, her şeyi yerli yerinde, olduğu gibi bulunuyordu. Bahçeye bakan iki pencere arasında büyük masa vardı. Burada Behçet Bey’in mücellitlik aletleri ve levazımı duruyordu. Kapının sağındaki küçük masa, saat tamirine mahsustu. Duvarı, yıllardır elini sürmediği tanburulan, bir iki ney asılıydı. Köşede, her yerde, henüz bir türlü bir camikan alıp yerleştiremediği bir yığın antika eşya, çanak, çömlek, fincan, gümüş takım, eski minyatür, karmakarışık duruyorlardı. Daha ötede, yatağın biraz ilerisinde, üç günden beri, büyükçe bir koltuğa, yeni satın aldığı sedef ayna dayalı idi. Bu karışıklık, yıllarca çalışarak, Şerife Hanım’ın dikkatini en saf hilelerle aldatarak elde edilmiş bir şeydi. Bir çocuk ısrarıyla evin bünyesi içinde bu oda, yıllar boyunca, acayip varlığıyla yavaş yavaş, efsanevi bir meyva gibi, otuz yılın içinde damla damla meydana gelmişti. Kıyıda bucakta neler, neler yoktu... Behçet Bey için bütün hayat iki kısma ayrılabilirdi: kendi ömrüyle bir taraftan bağlanan şeyler ve ona yabancı olanlar. İşte Behçet Bey bu odayı kendisine ait olan şeylerle **vücuda getirmişti**.

...Ve Behçet Bey hayatını hatıralarıyla beraber topladığı odada bütün gününü, tamir ettiği saatlerle, ciltlediği kitaplar arasında, her biri belli başlı iki atelye gibi olan masaların birinden öbürüne giderek geçiriyor ve gece oldu mu, mutlak bir ebediyet imanı ile içtimai mevki fikrini o kadar garip surette birleştiren eski Mısır hükümdarlarının bütün zenginliklerini topladıkları mezarlarında ölüm uykularını uyumaları gibi, o da bu sevdiği eşya arasında, hangi zamanı saydıkları bilinmeyen bir yığın saat tıkırtısı içinde uyuyordu. Şüphesiz ki bu odanın, nizamını nizamsızlıktan alan bu latif terkinin bozulmasına kolay kolay razı olmayacaktır. (...)

Eski saatler bakılması, iyileştirilmesi lazım gelen temiz yüzlü, iyi yürekli hastalardı ve kitaplar, iyi ciltlenince, birdenbire gençleşiyor, güzel giyinmiş kadınlara benziyorlardı. Birçok ahabp meclislerinde saz yapılıyor, şarkılar, besteler, semailer okunuyordu. Antikacı dükkanlarında, üzerinde mazinin, yaşanmış zamanın izlerini taşıyan ve bu izlerle güzelliği, değeri artan, hulasa zaman ve insan tecrübesini kutsi bir büyü gibi kendi varlıklarında taşıyan bir yığın eşya vardı. Hâlâ müzayedeler oluyor, geniş ve çıplak, her tarafını dolduran eşyaya rağmen çıplak salonlarda, çiğ ve yüksek tellal sesleri, etraflarındaki faciaya kayıtsız, elleri arasından geçen şeylerin hakiki değerinden habersiz, telaşlı ve mütehakkim bir eda ile durmadan zengin koleksiyon parçalarını birbiri ardınca sayıyor, Bohemya billuru, Sevr porseleni, Çin kasesi, İran halısı, Hint veya Bizans oyması fildişi, Emprie usulü konsol, Aziz devri yazı takımı, Tebriz cildi, Herat minyatürü, Diyarbekir ve Bursa kumaşı, İstanbul yazması, Edirne kesmesi elden ele dolaşılıyor, sonunda ya bir müze salonunda, yahut şahsi bir koleksiyonda, zaman dışında kalmış yekpare uykularını uyumak için sahip değiştiriyordu. Behçet Bey bütün eski, güzel, renkli ve kıymetli şeyleri severdi. Ona göre hayatın en manalı tarafı bu cins eşya arasında geçirilen zamandı. Antikacı dükkanlarına, müzayede yerlerine, Bedesten’ e sık sık uğrar, ahabplarının hususi koleksiyonlarını gezer, bütün gününü ayak üstünde, eski aynaların, küçük mücevher çekmecelerin, çeşimbülbüllerin, şamdan ve sürâhilerin, kitapların karşısında hayran bir vecitle geçirirdi. (...)

...

Behçet Bey, babasını çok sever fakat pek az tanırdı. Onun bütün şahsiyetine hakim olan garip ve ahenkli hodbinliğini bir kere bile ölçmeye kalkmamıştı. O, daha çok, haremde, annesi ve dadısıyla büyümüş, babasının hoşuna gittiğini sanarak onların sönük ve biçare görüşlerini olduğu gibi benimsemişti. İlk önceleri Molla Bey buna üzülmuş, o kadar dua ile ve sonuna doğru Allah’ın kendisine bahsettiği oğlunu bu terbiyenin sakatlığından kurtarmaya çalışmıştı. Fakat çocuğun tabiatındaki pısrıklılığın ve zavallılığın dışarıdan aşılanmış bir şey olmadığını anlayınca, bu biçare doğuşla mücadeledeki güçlük karşısında birdenbire ürkmüş ve bir daha onunla meşgul olmamıştı.

...

Artık mektuplarını elinden düşürmez olmuştu. Yavaş yavaş oğlunun kendisine bu kadar ağır gelen düşüklükleri, bu göze girme teşebbüslerini herhangi bir menfaat için yapmadığını, bunun doğuştan bir çalışkanlık olduğunu anlamıştı. Evet o, hep o tavan arasındaki cilt mengenelerine eğilmiş büyük örümcekti... Molla Beyi memnun eden başka bir nokta da, bütün mahviyetine, gayretkeşliğine rağmen, oğlunun kimseye fenalık edemeyeceğine inanmasıydı. Zayıf yaratılışı buna elverişli değildi.

(...)

Eserin sonuna eklenen ve yazarın çalışma ve roman anlayışını öne çıkaran “Behçet Beyefendiye Mektup” bölümünden:

Azım Behçet Bey, Mektubunuzu alalı bir hafta oluyor. Her gün size cevabını yazmak istedim. Fakat bir türlü muvaffak olamadım. Beni o kadar şaşırtan şeyler yazmışsınız ki bir türlü **içinden çıkamadım**. Bilmem, inanır mısınız, bu bir hafta içinde hep sizi düşündüm. Zaten çoktan beri, yıllar var ki sizden başka bir şey düşündüğüm yok. Fakat bu seferki öyle olmadı. Dedim ya, beni şaşırttınız, Behçet Bey. Öyle ki nerdeyse bir roman kahramanı iken roman münekkidi olmuştunuz, diyeceğim geliyor. Bunu siz de düşünmüş olacaksınız ki “Çok değiştim, diyorsunuz; nerdeyse filozof olacağım. Evvelce böyle şeyler hatırıma gelmezdi.” Hakkınız var, Behçet Bey.

Kapalı bir kutuya benzeyen bir hayatınız vardı. O kutuyu ben sizin için açtım. Belki yalnız sizin için... Çünkü başkaları, sizi tanımayanlar orada sadece uydurulmuş bir şey göreceklidir. Fakat siz... Bu iyiliğimi unutmamanız, bana teşekkür etmeniz lazım gelirken beni itham etmenize gerçekten şaşıyorum. Sizi unutmamışım, talihinizi yarım bırakmışım; sonra kötü göstermişim. Bu sonuncusunu anlıyorum. Hatta biraz zaruri görüyorum. Kendi kendinizi tanımağa başladıkten sonra beğenmemeniz kadar tabii ne olabilir? “Hazır portrem yapılırken bazı çizgiler değişse ne olur sanki.” diyorsunuz. Haklısınız, hangi sipariş sahibi resminden memnundur? “Olduğumuz gibi” ile “olmak istediğimiz gibi” terazinin iki kefesidir. Ben bunu başında farketmişim için hikayenizi hatırat şeklinde yazmanızı önlemiştim, iyi ki böyle olmuş. Çünkü ikide bir müdahale edecek, işleri kanştıracaktınız. Birkaç masum “retouche” ile her şeyi **alt üst edebilirdiniz**. Çünkü siz bir terkipsiniz, Behçet Bey. Her terkip gibi, bir nisbetten bir nisbet bir kere değişti mi, ortada siz kalmazsınız, bir başkası yerinizi alır. Onun için “Beni romanınıza feda ettiniz.” cümlesini kabul etmeyeceğim. Hem nerden ve kim benim roman yazdığımı size söyledi? Ben sizin hayatınızı yazıyorum. Roman ayrı bir şey. Belki daha güç bir iş. Belki de gücümün üstünde kalacak kadar güçtür. Benim yaptığım, sizden dinlediğim gibi hikayenizdir. Sizi unuttuğuma, yarım bıraktığıma gelince; bunda sadece haksızsınız, içimde o kadar kuvvetle yaşıyorsunuz ki istesem de sizi bırakamam.

Bununla beraber sizinle ülfetimi bir müddet için kesmeğe mecbur kaldım. Sizden bıktığım için değil, hesaplarımı alt üst ettiğiniz için. Ne kadar velut, ne kadar sürükleyicisiniz! Etrafımı peşinizden ayrılmayan bir yığın gölge ile doldurdunuz.

Evet, sizin de bizim gibi bir zamanınız var. Fakat ona hükmetme şekliniz ayrı. Sizin için hâl, hatırlama anınızdan ibaret. Gerisi için tam bir kayıtsızlık içindesiniz. O zaman kapısı kapanmış ev hayali kendiliğinden ortadan çekildi. Gerçekte ev baştan aşağı yanmış, siz dışarda kalmıştınız. Benim sizde bulduğum zihni çeşni de buradan geliyordu. Bildiğiniz gibi hal diye bir şey yoktur. Emerson olacak galiba, “hâl”i iki musiki notası arasındaki fasıla diye tarif eder. Daha basiti hâl, geleceği geçmiş görmeye yarayan bir rasat kulesidir. İsterseniz bentlerde olduğu gibi daima dönen bir su için yapılmış bir teraziye de benzetebilirsiniz. Siz bu rasat kulesinden mahrumdunuz, o kadar. Onun için bana o kadar tek bir an görünmüştünüz. Bunu öğrenmek ilkin bana çok garip geldi. Fakat alışınca çok faydasını gördüm. Bir kere sabah akşam beraber yaşadığım bir insanı biraz daha iyi öğrendim. Bildiğimiz zamanın dışına fırlatmıştınız. Sonra, bir tasavvurdur belki, ben hayal ile düşünen adamım, sizi böyle dışarda, muhafazasız görünce benim için mananız değişti, bir ferdi vak’a olmaktan çıktınız, bir sembol oldunuz. Kapananla dışarda kalanın arasındaki fark. Dışarıya, sokağa çıkan adam yalnız kalmaz. Siz de benim için yalnız kalmadınız. Hatta bu hayal insandan öteye gitti. Ev sembolünün yerine değer hükümlerinin dünyası geçti. Anlattığınız şeylerle pek iyi birleşen bu sembol, bana cemiyetimizin yüz yıldan beri geçirdiği değişiklikleri hatırlattı. Bunları düşünmekle ihtibaslarınızla alakamı kesmedim. Fakat bende iki türlü yaşamağa başladınız: Sembol olarak, fert olarak. İhtibaslarınız sizin dış manzaranızı, fert olarak sizi veriyorlardı. Beride ise sembol olarak maşeri çehreniz vardı; sizinle alakası bana yaptığı telkinden ibaretti. Fakat iş bununla da kalmadı: Sizin için zihni’ bir arıza olan bu firari’ zaman, halsiz zaman, bana âdeta sanat için bir metot gibi göründü...

Hayat kimsenin etrafında dönmez, herkesle beraber yürür. Nasıl olur da tek başınıza sizinle kalabilirim? Biliyorum, şimdi bana “O halde bu benim hikayem değil artık.” diyeceksiniz. Evet, öyle, artık sizin hikayeniz değil. Sizin hikâyeniz olarak başladı, fakat arkanızdan o kadar büyük bir kalabalığı sahneye taşıdınız ki, sizin hikayeniz olmaktan çıktı. Hepinizin hikayesi, daha doğrusu yaşadığınız, yaşadığımız devirlerin hikayesi oldu. Bu kadar kalabalığı bir insanın etrafına toplayamazdım. Madem ki bahis açıldı, şunu da söyleyeyim: Tek kahramanlı hikaye artık canımı sıkıyor. Nihayet son cümlenize cevap vereceğim. “Hem artık çalışmıyorsunuz, beni yarım bırakacaksınız diye korkuyorum.” Hayır, yarım kalmayacaksınız. Yalnız etrafıma çok insan yığıldı. Hepsı birden konuşuyorlar... Benim sözümü kendiniz tamamlamaya kalkmayın. Ben onların sesini orkestralamaya mecburum. Bu iş bitene kadar sabredeceksiniz. Dışardaki dostlarınızdan biraz uzakta kalacaksınız. Bu işte benden daha sabırsız olmağa hakkınız yok. Hoşça kalın! Daima dostuz, buna inanın.

Ahmet Hamdi Tanpınar

ETKİNLİK-2

a. Metinde koyu yazılmış deyimlerin anlamlarını yazınız.

b. Metinden hareketle *Mahur Beste* romanının konusunu ve temasını yazınız.

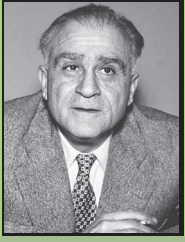
c. Romanın kahramanı “Behçet Bey” hakkında bilgi veriniz.

d. Metnin anlatıcısını ve bakış açısını belirleyiniz.

e. Metinden sanatlı ve sembolik anlatıma örnek oluşturabilecek cümleler yazınız.

f. Metinden hareketle *Mahur Beste* adlı eserin hangi yönlerden bireyin iç dünyasını esas alan romana örnek oluşturabileceğini yazınız.

g. Metindeki “Behçet Beyefendi’ye Mektup” bölümünden hareketle yazarın çalışma ve roman anlayışıyla ilgili çıkarımlarda bulununuz.

Ahmet Hamdi
Tanpınar
(1901-1962)

- ✓ Cumhuriyet Dönemi'nin profesör ünvanlı yazarı; roman, hikâye, şiir, deneme ve inceleme türlerinde eserler kaleme almıştır.
- ✓ Saf şiir anlayışının önde gelen şairlerinden olan yazar, şiirlerinde söyleyemediklerini roman ve hikâyelerinde dile getirdiğini ifade etmiştir.
- ✓ Hem bireyin hem de toplumun bilinçaltıyla ilgilenen Tanpınar, dış gerçekliği kendi süzgecinden geçirerek okuyucuya sunmuştur.
- ✓ Peyami Safa'yla birlikte bilinç akışı ve iç konuşma tekniklerini Türk romanında başarıyla kullanan yazardır.
- ✓ Zaman başta olmak üzere bilinçaltı, rüya, geçmişe özlem ve İstanbul yazarın eserlerinde işlediği başlıca temalardır.
- ✓ Ahmet Hamdi Tanpınar aynı zamanda bir edebiyat tarihçisidir. Türk edebiyatı üzerine yaptığı çalışmalar bugün hâlâ akademik alanda kullanılmaktadır.
- ✓ Soyut anlamlı, mecazlarla bezeli bir anlatımı vardır. Şiirlerindeki sembolik anlatım, düzyazılarında da kendini gösterir. Şiirsel bir anlatım benimsemiştir.

Romanları: *Huzur, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Mahur Beste, Sahnenin Dışındakiler, Aydaki Kadın*

Şiir: *Bütün Şiirleri*

Hikâyeleri: *Abdullah Efendi'nin Rüyalari, Yaz Yağmuru*

Denemeleri: *Beş Şehir, Yaşadığım Gibi*

Dönemin Diğer Önemli Romancıları

Peyami Safa
(1899-1961)

- ✓ Roman, öykü, fıkra, deneme gibi pek çok türde eser vermiş, Cumhuriyet Dönemi'nin güçlü kalemlerinden biridir.
- ✓ Yazar, eserlerinde olaydan ziyade kişilere yönelir. Bu kişilerin en belirgin özelliği Cumhuriyet'in beraberinde getirdiği değerler ile eski değerler arasında kalmalarıdır.
- ✓ Bireye yönelen yazar, psikolojik tahliller konusunda oldukça başarılıdır. Kişilerin psikolojilerini yansıtırken bilinç akışı ve iç konuşma tekniklerini kullanılır. Bu anlatım tekniklerini ilk kez kullanan yazarlardan biri olan Peyami Safa, bu alanda da oldukça başarılıdır.
- ✓ "Ansiklopedik yazar" olarak anılır. Bunda kültür birikiminin etkisi oldukça büyüktür.
- ✓ Eserlerinin öne çıkan özelliklerinden biri de Doğu-Batı kültürü çerçevesinde oluşturulmalarıdır. Bu yolla toplumdaki kültür çatışmasını gözler önüne serer.
- ✓ *Dokuzuncu Hariciye Koşuşu, Bir Tereddüdün Romanı, Fatih-Harbiye* romanları otobiyografik özellikler taşır. Sanatlı bir üslup benimsemiştir.

Romanları: *Biz İnsanlar, Matmazel Noraliya'nın Koltuğu, Yalnızız, Canan, Gençliğimiz, Şimşek, Sözde Kızlar, Mahşer, Bir Akşamı, Süngülerin Gölgesinde, Bir Genç Kız Kalbinin Cürmü, Dokuzuncu Hariciye Koşuşu, Fatih-Harbiye, Attila, Bir Tereddüdün Romanı*

Hikâye: *Hikâyeler*

Oyun: *Gün Doğuyor*